

Remissyttrande

2026-02-26

Socialdepartementet

Diarienummer: 0817/25

Er referens: S2025/02028

Remissyttrande över betänkandet Ett datalyft mot fel, fusk och frånvaro (SOU 2025:108)

Brottsförebyggande rådet (Brå) har fått rubricerade betänkande på remiss. Med undantag för förslaget om ett nationellt frånvaroregister, tillstyrker Brå förslagen i sin helhet. Brå kompletterar detta med synpunkter angående vissa av förslagen, samt utvecklar skälen till att Brå avstyrker förslaget om frånvaroregistret.

Uppdrag till Skatteverket att kartlägga förekomsten av fel i individuppgifter

Brå tillstyrker förslaget om att Skatteverket får i uppdrag att kartlägga förekomsten av fel i individuppgifter samt genomföra kunskapshöjande insatser gentemot de som använder uppgifterna i sina verksamheter, så att uppgifterna inte tillskrivs en felaktig betydelse. Vad gäller de kunskapshöjande insatserna bör framhållas att dessa är särskilt viktiga i arbetet med att förebygga felaktiga utbetalningar. Att hitta metoder för att identifiera felaktiga individuppgifter är av större betydelse ur ett brottsförebyggande perspektiv och det är därför viktigt att det kunskapshöjande arbetet inte åsidosätts till förmån för det kartläggande.

Uppdrag till Försäkringskassan att utveckla din datahantering

Brå tillstyrker förslaget om att Försäkringskassan ska få i uppdrag att utveckla sin datahantering. Den generella erfarenheten som Brå har av crime proofing-analyser och forskning om ekonomisk brottslighet är att de möjligheter som redan finns för att utföra kontroller, uppföljningar och dela information inte nyttjas till fullo i många verksamheter (se exempelvis Brå 2025:20, Brå 2022:1, Brå 2015:8). Brå välkomnar därför förslag som medför översyn av hur implementeringen och användningen av redan beslutade förändringar sker i praktiken innan nya förändringar beslutas.

Förslag om utökad behandling av personuppgifter

Brå ser positivt på att möjliggöra för Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten att utveckla sitt arbete med datadrivna arbetssätt, såsom att genomföra datadrivna analyser. Brå har senast i rapporten Företag som brottsverktyg (Brå 2025:20) lyft betydelsen av sådana analyser i det

brottsförebyggande arbetet. Brå tillstyrker därför förslagen, men tar inte ställning till vilken rättslig lösning som är att föredra.

Förslag om ett nationellt frånvaroregister vid utbildningsverksamhet

Brå ser positivt på ambitionen att förebygga felaktiga utbetalningar från socialförsäkringssystemet och främja närvaro i utbildningsverksamheter. I det arbetet kan nationella register vara användbara. Det nu föreslagna registret anges ha nytta på två sätt: dels att uppgifterna kan utgöra underlag för korrekta beslut om utbetalningar av olika förmåner, dels att möjliggöra närvarofrämjande insatser till barn och elever som har omfattande frånvaro. I ljuset av nämnda nyttor ser Brå vissa tveksamheter kring användbarheten och finansieringen av registret.

Brå har i tidigare remissyttranden (exempelvis till SOU 2024:29 och 2025:95) framhållit att offentliga register aldrig är bättre än informationen i dem. Att data i registret håller god kvalitet är en förutsättning för att Försäkringskassans nytta av registret vid beslutsfattande ska realiseras. Brå ser att rapportering med den frekvens som föreslås kan påverka uppgifternas kvalitet. I betänkandet anges att uppgifternas kvalitet säkerställs genom att vårdnadshavare rimligen kontrollerar utbildningshuvudmannens registrerade uppgifter om närvaro och frånvaro. Brå bedömer att en sådan kontrollmekanism är otillräcklig, särskilt med hänsyn till att uppgifterna i registret anges vara användbara vid beslut om socialförsäkringsförmåner. Mot bakgrund av att andra kontrollmekanismer saknas, finns det risk för att uppgifterna inte får den tänkta nyttan i arbetet med att förebygga felaktiga utbetalningar.

Vad gäller frånvaroregistrets nytta för att identifiera barn och elever med hög frånvaro och sätta in adekvata närvarofrämjande insatser ställer sig Brå kritiskt till finansieringen av registrets införande. I betänkandet föreslås att kostnaderna för Skolverkets införande av frånvaroregistret finansieras genom att minska det statliga bidraget till personal inom skolsociala team, vars uppgifter bland annat är att arbeta med barn som har problematisk skolnärvaro. I det brottsförebyggande arbetet framstår skolsociala team som arbetar närvarofrämjande som värdefullare än ett frånvaroregister. Att minska resurserna för att i praktiken arbeta för att förebygga och åtgärda frånvaroriskerar därför att bli kontraproduktivt, särskilt för barn i risk för kriminalitet som ofta har en betydande skolfrånvaro.

En ytterligare aspekt är att nyttan av frånvaroregistret förutsätter att uppgifterna faktiskt används av myndigheterna. Utifrån Brås erfarenhet finns både tillgång till och rättsliga möjligheter att dela uppgifter redan idag, men dessa används inte alltid på ett effektivt sätt. Det finns därför skäl att överväga hur genomslaget både av tidigare genomförda, och nu föreslagna, ändringar ska säkerställas.

Mot bakgrund av det ovan sagda kan Brå inte tillstryka förslaget om ett nationellt frånvaroregister i sin nuvarande utformning.

Detta yttrande avges av generaldirektör Jonas Trolle efter föredragning av juristen Agnes Almér. I beredningen har även biträdande enhetschef Johanna Skinnari och utredaren Åsa Winfridsson deltagit.